

Representantforslag 14 S

(2012–2013)

fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Vigdis Giltun og Laila Marie Reiertsen

Dokument 8:14 S (2012–2013)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Vigdis Giltun og Laila Marie Reiertsen om å kjøpekraftjustere kontantstøtte og barnetrygd i forhold til utgiftsnivået i bostedslandet

Til Stortinget

Bakgrunn

I trontalen den 2. oktober 2012 slår regjeringen fast at den vil fremme lovforslag med tiltak mot misbruk av velferdsordningene.

Det er etter hvert blitt klart at innvandringen til Norge får store konsekvenser for velferdssamfunnet. Norges velferdsordninger er basert på høy arbeidsdeltakelse og relativt lik inntektsfordeling for å kunne opprettholde det sjenerøse og universelle velferdstilbudet og «Den nordiske modellen».

Utviklingen i den økonomiske situasjonen i mange land i Europa og i andre deler av verden har gjort migrasjonen mer omfattende enn tidligere. Norge er et attraktivt migrasjonsmål med sin gunstige økonomiske situasjon, behovet for arbeidskraft og generøse velferdsordninger. Den norske velferdsmodellen ble utviklet i en tid da forflytninger på tvers av landegrensene var betydelig mindre vanlig enn i dag.

Den norske modellen er basert på et trepartssamarbeid mellom myndighetene og arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjonene, en sterk arbeidsmarkedspolitik som innebærer trygghet for arbeid og inntekt og universelle sosiale velferdsordninger. Økt innvandring og press på velferdsordningene har medført behov for gjennomgang og vurdering av de forskjellige elementene i velferdssystemet.

Den 6. mai 2009 ble det, ved kongelig resolusjon, oppnevnt et utvalg som skulle «beskrive og vurdere nærmere de elementene i den norske velferdsmodellen som påvirker og påvirkes av en økende migrasjon», det såkalte Brochmann-utvalget. Utvalget la frem sin innstilling i NOU 2011:7 Velferd og migrasjon.

Folketrygden, som ble innført i Norge i 1967, består av mange ulike former for inntektssikring, dekning av helseutgifter, opptjening av rettigheter til pensjon og mer sosiale ytelser som uføretrygd, overgangsstonad og dagpenger. I tillegg til folketrygden finnes overføringsordninger som bidrar til omfordeling og inntektssikring for barnefamilier. Overføringer som kontantstøtte og barnetrygd er basert på det norske utgiftsnivået og på kostnadsnivået familier i Norge forholder seg til. Til kontantstøtte er det satt av kr 1 223 000 000 i statsbudsjettet for 2012 og til barnetrygd kr 15 030 000 000.

I St.meld. nr. 8 (2004–2005), Perspektivmeldingen, står det følgende:

«Barnetrygd, kontantstøtte og barnehagesubsidier kan betraktes som «et tvunget låneopptak» som muliggjør fremskynding av forbruket for familier med små barn. «Lånet» nedbetales gjennom beskatning senere i livet. I tillegg representerer disse ordningene en inntektsoverføring fra barnløse husholdninger til husholdninger med barn.»

Overføringene er altså basert på brukere som oppholder seg i landet størstedelen av livet og gjennom yrkesaktiv innsats bidrar til felleskassen over tid. I EØS-avtalens Rfo 1408/71 gjøres det unntak fra kravet om bosetting i Norge for rett til barnetrygd for barn av personer som er trygdet i Norge. En person som arbeider i Norge eller på et norsk skip, vil ha rett til barnetrygd selv om barna ikke bor i Norge.

Kontantstøtten skal gi foreldre muligheten til å velge omsorgsform for sine barn. Den skal bidra til å likestille den enkelte familie når det gjelder overføringer fra staten til omsorgsmål slik at barnehage blir økonomisk likestilt med andre former for barnepass. Også når det gjelder kontantstøtten er det et krav at barnet bor i Norge. Imidlertid gjelder de samme unntak som for barnetrygden i EØS/EU-området. I NOU 2011:7 er det vist til følgende eksempel: Polske Janoz som jobber i Norge har sin hustru og parets tvillinger boende i Polen. Har familien et barn i alderen 13–18 måneder, kan de ha krav på kontantstøtte med kroner $5\,000 \times 2 =$ kroner 10 000 per måned i tillegg til barnetrygden. Er barnet i alderen 18–23 måneder kan de ha krav på $3\,303 \times 2 =$ kroner 6 606 per måned.

Ifølge NOU 2011:7 var 1,3 pst. av befolkningen i 1970 født i utlandet (de fleste fra Norden). I 2000 var tallet økt til 5,5 pst. og i 2009 var andelen steget til 8,8 pst. Innvandrere og etterkommere utgjorde ved inngangen av 2011 til sammen 12,2 pst. av befolkningen. I dag kommer den største delen av innvanderne fra EØS-land, ifølge Brochmann-utvalget.

«Denne nye EØS-innvandringen representerer den sterkeste tilstrømmingen noensinne, og har etter den internasjonale finanskrisen i 2008 bidratt til ny uro knyttet til virkninger på lengre sikt, både når det gjelder arbeidslivets virkemåte og forbruk av velferdsgoder».

I Finansavisen den 21. september 2012 pekes det på at tall fra Nav slår fast at eksporten av kontantstøtte er doblet siden 2008.

Kontantoverføringene til familiene er basert på norsk kostnadsnivå og familienes mulighet til å sørge for sine barns levekår i det norske samfunnet. Barn som oppholder seg i andre land, får sine muligheter for verdige og nødvendige vilkår ut fra kostnader og familiens kjøpekraft i bostedslandet. I mange land innenfor EØS/EU er kostnadsnivået for familiene betydelig lavere enn i Norge. Ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB) er kjøpekraftspariteten i forholdet Norge/Polen 100/45. Det betyr at for 100 norske kroner kan en kjøpe mer enn dobbelt så mye av de samme produktene i Polen som i Norge.

Ifølge NRKs nettsider er kostnadsnivået i Norge svært mye høyere enn i eksempelvis Polen, Litauen og Thailand.

I Finansavisen den 21. september 2012 sier nestleder i Arbeiderpartiet, Helga Pedersen:

«Vi er opptatt av å ha ordninger som hindrer trygdeeksport til utlandet.»

Det er nå kommet frem at Arbeidsdepartementet har igangsatt en full gjennomgang av eksportreglene for alle ytelsene i folketrygden og en vurdering av Norges handlingsrom i EØS-lovgivningen for å endre dagens regelverk. I hovedsak skal dette gjelde kontantstøtte og barnetrygd. Bekymringen baserer seg ifølge Finansavisen på at utenlandske statsborgere kommer til Norge i kortere perioder og tar med seg ytelser tilbake til sine hjemland.

Jan-Erik Støstad, statssekretær i Arbeidsdepartementet sier:

«Disse rettighetene ligger inne i EØS-avtalen, og en del økt eksport er naturlig og ikke overraskende i lys av den store arbeidsinnvandringen. Men vi ser at eksport av velferdsmidler er en utfordring, og vi er enige i at dette er et område det er behov for å se nærmere på.»

Ifølge EØS-ekspert og tidligere regjeringsadvokat Thomas Nordby er det uproblematisk å kjøpekraftjustere trygdeytelser som går ut av landet. Han mener, ifølge Finansavisen, at en justering etter levekostnader ikke vil virke mot ønsket om fri bevegelse av arbeidskraft som er en hovedsak for EU/EØS-samarbeidet.

Med erkjennelsen av at særlig kontantstøtte og barnetrygd er ytelser som er basert på det å bo i Norge, utgiftsnivået for familier og deres mulighet til å sørge godt for sine barn, er det naturlig å se nærmere på effekten av norske velferdsytelser som eksporteres til land med betydelig lavere kostnadsnivå.

Forslagsstillerne vil vise til at Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet, ifølge Finansavisen den 21. september 2012, nå er enige om å se nærmere på en kjøpekraftjustering av kontantstøtten og barnetrygden.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

forslag:

Stortinget ber regjeringen legge frem en sak for Stortinget om kjøpekraftjustering av kontantstøtte og barnetrygd i forhold til kostnadsnivået i bostedslandet, i løpet av vårsesjonen 2013.

25. oktober 2012